

Лъэпкъым ихъишъэ пхырыщыгъ

Адыгеим инароднэ сурэтышъэ, ювелирэу Еутых Асе улэпэ ритоныр икларыклэу ышыгъ. Ащ гупшысэу хильхъагъэм, пкыгъор ышыным кызэрэфэклуагъэм тацигъэгозагъ.

Ритоныр дышъэм ыккы тыжыным ахэшлыкыгъ. Зытыришылыкыгъэм елпытыгъэмэ, сурэтыш цлэрылом ылапэ кычлэкыгъэм изэу шъон ибгъэхъагъэми, ушъорэклырэп, пытэу щыт.

— Апэрэу улэпэ ритоныр зысэлъэгъум Краснодар апшэрэ еджапэм сыщеджэщтыгъ. Краснодар дэт художественнэ музееу Ф.А. Коваленкэм ыцлэккы щытым сыблэккызэ ритоныр кыагъотыжыгъэу, апэрэ кыгъэлъэгъонэу щыслъэгъугъ, — кыитфелуатэ Еутых Асе.

Ритоным псэушъхъэ е нэмыккхэр хэшыхъагъэхэ фэдэу,

зыбгъэуцуккэ пытэу щытын фае. Лъакъохэр члэуплэнклагъэхэу е нэмыккы шыккэккэ гъэпсыгъэми, ар укорэирэп. Кыхэгъэщыгъэн фае ритоным псы е нэмыккы шъон пытэ арагъэхъагъэми зэрэмыушъорэклырэр.

— Улэпэ ритоныр шъон игъэхъагъэу амыгъэфедэщтыгъэу, ар дэхэфэшлэу ашыгъагъэу бэрэ зэхэсхыщтыгъэ, — пкыгъор ышлынэу зэрэхъугъэм Еутых Асе тыщегъэуазэ. — Ащ ишлын кын пальэгъагъэу, нэужым ар агъэфедэным фытемыгъэпсыхъагъэу зэрэхъурэр сыгу кыеуагъ. Сэр-сэрэу сшыныу,

сыуплээккунэу исхъухъагъ.

Еутых Асе ритоным еплъызэ тыришылыкыгъ. Пстэури зэриплэгъурэм фэдэу ышыгъэу псыр зырегъахъом, пкыгъор ушлорэккыгъэ. Сыда ауштэу зыккэхъурэр? Улэпэ ритоным фэдэу шыгъэ пкыгъоу зэрэдунаеу тетэп. Ащ лъэккы цыккы илэр нахъ, пстэури афэдэу пытэу уцурэп. Тигушылэгъу ышыгъэ ритоным изэу шъон рагъэхъоным фытегъэпсыхъэгъэным охъабэ теклодагъ. Мыщ еккылаклэу щагъэфедэагъэр маккэп. Зэрэщытын фаер, пкыгъор зыхэшлыкыгъэм илужъагъэ, пстэури мэхъанэшхо ялагъ.

— Улэпэ ритоныр сэ сшыгъэм нахъ ин. Ар килограммитлэм ехъу, сэ сипкыгъо килограмм зэрэхъурэр, — иккыотэн лъэгъэккыатэ тигушылэгъу. — Мыщ ишлын, игъэдэхэн кын кыныгъэп. Шым ышъхъэ, ынэхэр, тет сурэтхэр псынклэу сшыгъэх. Ищытыккэ бэрэ тыпылыгъ. Ар зэрифэшъуашэу зытэшым, шор зэрэгъэпсыгъэщтыр кын кысшыхъугъ. Ыпккэ сшыгъэ ритонхэм ажэхэр зэфэшлыгъэх. Улэпэ ритоныр сшыфэ шым ыбзэгъу зыфэдэри зэгъэшлэн, ыцэхэри кысшытэнхэ фаеу хъугъэ. Ышхор жэм тэрэзэу дэлыным, шъхадж шапхэм тетэу чыплэз гъэнэфагъэу илэм шылыным сыпылыгъ.

Улэпэ ритоныр тарихъым кыхэнэныр, лъэпкъым иккэн лъаплэу кыфэнэныр ары Еутых Асе гупшысэ шъхъалэу зыдылыгъыгъэр. Фаехэм эккэми ар зэрагъэгъотын амал ялэщт, ау пстэури анахъ шъхъалэр адыгэ лъэпкъым ихъишъэ зыпхырыщыгъэ пкыгъоу тилэхэм джыри зыкыазэрахъагъэр ары.

ГЪОНЭЖЫКЪО
Сэтэнай.

Сурэтхэр Артур Лаутеншлегер тырихыгъэх.

Лъэпкъ проектхэм япхырыщын пае

УФ-м и Президентэу Владимир Путиныр клэщакло зыфэхьугъэ Лъэпкъ проект 11-мэ ягъэцэклэн фытегъэпсыхьагъэхэу шьолыыр проект 48-рэ Адыгеим щаштагъ.

Ахэм япхырыщын 2019-рэ ильэсым сомэ миллиарди 3,5-рэ пэлуагъэхьашт. Ащ щыщэу миллиарди 3-р федеральнэ бюджетым кыыхьыгъ.

Проектхэм ягъэцэклэн пае Региональнэ проектнэ офис республикэм шагъэпсыгъэу лоф ешлэ. АР-м и Лышхьэу проектхэм япхырыщыни, мылхьур нахьыбэу федэ кыыхьэу зищыклагъэм пэлуагъэхьагъэхэнымыналэ тет зэпыт.

Лъэпкъ проектхэм къадыхэлъытагъэхэр хэзыгъэ имылэу

гъэцэклэгъэнхэр къулыкъу пэпчэ пшъэрлы шъхьалэу илэхэм зэрашыщыр планернэ зэхэсыгъоу джырэблагъэ ышлыгагъэм Лышхьэу кыыщыхыгъэщыгъ. Охътабэ атырамыгъэклаудэу, палъэхэр лъа-мыгъэклаудэхэу пстэури игъом агъэцэклэныр, агъэнэфэгъэ пчъагъэхэм къащамыгъэклэныр шлок зимылэ лофэу зэрэщытми кыыкыгъэтхыгъ, министерствэхэм зэклэми зэдырагъаштэу лоф зэдашлэнэу, графикхэм атемыкыныхэу, амал илэмэ апэ

ишынхэуи къафигъэпытагъ.

— Экономикэм, социальнэ лофхэм, транспортым ыкы коммунальнэ инфраструктурэхэм алъэныкыоклэ нахьыбэу хэхьоныгъэхэр тшынхэм фытегъэпсыхьагъэ амалышхохэр Лъэпкъ проектхэм кыитаты, — кылуагъ ащ. — Зэшлотхынэу итхухьэрэ пстэури цыфэу республикэм щыпсэухэрэм яшлоигъоныгъэхэм адиштэнхэ фае. Ащ тетэу лоф тшлэмэ, ахэм ящылэклэ-псэуклэ нахьышлу зэрэхьуштым щэч хэлъэп.

Хьыкум приставхэм къаты

«Цыхьэшлэгъу телефоном» лоф ешлэ

Хьыкум приставхэм я Федеральнэ къулыкъу и Гъэлорышланлэу Адыгеим щылэм пэшлорыгъэш лофтхьабзэу ахьщэ къольхэ тын-лыхыным фэгъэхьыгъэр регъэклокы.

2018 – 2019-рэ ильэсхэм ахьщэ къольхэ тын-лыхыным пэшлуклогъэнымклэ лофшлэным изэхэщаклохэм шьолыыр къулыкъум иподразделениехэм алутихэу цыфхэм лоф адэзышлэхэрэм егъэджэгъухэр афызэхашагъэх.

Ыпэрэ ильэсхэм Гъэлорышланлэу лутыгъэхэу лэнэтлэ зэфэшхьафхэр зылыгыгъэхэм ащыщхэу ахьщэ къуальхэ алызыхыгъэхэу кычлагъэщыгъэхэм якъэбархэр, уголовнэ лофэу къафызэлуахыгъэхэр ыкы административнэ пшъэдэклэжыгъэу арагъэхыгъэхэр непэ лоф щызышлэхэрэм мы егъэджэгъу сыхьатхэм къащафалотагъэх.

Шъугу къэдгъэкыжынын, хьыкум приставхэм «яцыхьэшлэгъу телефоном» **8(8772)56-94-44-м** чэчи мафи лоф зэришлэрэр.

Хьыкум приставхэу ахьщэ къольхэ тын-лыхыным епхыгъэ бзэдджэлагъэ зезыхьагъэхэм афэгъэхьыгъэ къэбарыр мы телефонымклэ цыфхэм къалон алъэкышты.

Цыфхэр рагъэблагъэх

2019-рэ ильэсым мэкьюогум и 27-м хьыкум приставхэм я Федеральнэ къулыкъу и Гъэлорышланлэу Адыгэ Республикэм щылэм иаппарат ыкы иотделхэм цыфхэр рагъэблагъэх.

Мы мафэм сыхьатыр 14.00-м кыщегъэжыагъэу 20.00-м нэс хьыкум приставхэм якъулыкъу илофшлэн фэгъэхьыгъэу цыфхэр ыкы организациехэм ялыкылохэр зыгъэгумэкыкыхэр упчлэхэм яджэуапхэр Гъэлорышланлэу, отделхэм япащэхэм къаратыжышты.

Цыфхэр зэрагъэблагъэрэ адресыр: **къ. Мыекьуапэ, ур. Курганнэр, 345-рэ**. Хьыкум приставхэм яунэ узэрэчлэхьаштым фэшл паспорт е организациеу лоф зыщыпшлэрэм кыуитыгъэ удостоверениер плыгъынхэ фае.

Отделхэм япащэхэм алыкылэхэ зышлоигъохэр а отделхэр зыдэщылэхэм кышты. Телефонэу **(8772) 56-89-66-мклэ е www.r01.fssprus.ru** зыхэшъутхэн шьулъэкышты.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет – Хасэр гухэкышхо щыхьоу фэтхьаусыхэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет – Хасэм идепутатэу Делэкъо Вячеслав Хьазрэт ыкъом янэ дунаим зэрехыжыгъэм фэшл.

Шалъэхэм адиштэу

Инвестиционнэ проектэу ООО-у «Мирный-Адыгея» зыфилорэм кыдыхэлъытэгъэ псэуальэм ишлын республикэм зэрэщырагъэжыагъэм игугъу нахьыпэклэ къэтшыгъагъ. Ар блэкыгъэ 2018-рэ ильэсым АР-м и Лышхьэу Къумпыл Мурат ыштагъ. Ащ ишлуагъэклэ пстэумкыи сомэ миллион 700 инвестициеу республикэм иэкономикэ кыыхэлъхьагъ хьунэу ары зэрагъэнэфагъэр.

Пчэнышхьэ миних щалыгъыным тельытагъэхэу фермищ агъэуцунэу ыкы пчэныщэм хэшлыкыгъэ гъомылапхьэхэр кыыщыдагъэклэныхэу комплекс проектым кыдыхэлъытагъ. Апэрэ псэуальэр Мыекьопэ районым ит поселкэу Трехречнэр ары зыщашырэр. Шъхьэ мини 2 зыщалыгъышты фермэ, ахэм арагъэшхьыштыр зыщашышты цех ыкы пчэныщэм хэшлыкыгъэ гъомылапхьэхэр кыыщыдагъэклэнышты завод цыкы ащ хэтышты. Щэ литрэ мини 6-м кыышмыкылау зы сменэм агъэфедэным ар тегъэпсыхьэгъэщт.

АР-м мэкъу-мэщымклэ и Министерствэ тызэрэщыгъэгозагъэмклэ, непэ инвесторым лофшлэнхэр палъэхэм ашломыкылау лъегъэклаудэх, хигъэкыгъэхэм игъом зэраушхьыты. Мы уахьтэм сомэ миллиони 195-рэ фэдиз хилъхьэгъах. Ащклэ пчэнхэр зыщалыгъышты фермэм ипроект агъэпсыгъ, «Зааневская» зыфалорэ альпийскэ пчэн лъэпкхэу шъхьэ

1500-рэ къащэнэу ахэр къазыщэщт фирмэм зэзэгъыныгъэ дашыгъах, оборудование зэфэшхьафэу ящыкыгъэщтхэми ауж иты. Джащ фэдэу псэуальэм псыр кырацэллэгъах, электричеством пае подстанциер агъэуцу, былым лухэр зыщалыгъыштыхэри агъэпсых. Пчэнхэр

зычлэтышты корпусышым щыщэу апэрэр зэхагъэуцунэу мэфэ благъэхэм рагъэжышты, ятлонэрэри ащ ыуж бэклэ кыинэщтэп.

Апэрэ комплексыр зы ильэсклэ ашлынэу, къэклошты 2020-рэ ильэсым аухыныш, атлупшыну ары зэрэрахьухьагъэр.

ХьУТ Нэфсэт.

Ушэтынхэр ыкылэм фэклуагъэх

Еджаплэхэм къачлэклэ-хэрэм аклурэ ушэтынхэм яаужырэхэу биологиер информатикэмрэ мэкьюогум и 13-м атыгъэх. Ахэм якылуххэр джыри къараложыгъэхэп, ау ащ ыпэклэ атыгъэ предметышымклэ къахыгъэ баллхэр мы мафэхэм нафэ кэхьыгъэх. Ахэр урысыбзэр, хысапыр (профильнэр) ыкы физикэр арых.

Урысыбзэмклэ экзаменыр нэбгырэ 1643-мэ атыгъ. Гурытымклэ республикэм баллэу кыышхыгъэр 68-рэ зэрэхьыгъэр. Зытыгъэхэм ащыщэу нэбгыри 3 нылэп ушэтыныр зымыкылушъугъэр. Ахэм аттестат къаратыным пае къахын фэе балл 24-р рагъэкъу-

гъэп. Ушэтыным хэлэжыагъэхэм ащыщэу нэбгыри 5-мэ оценкэу «5» къахыгъ.

Профильнэ хысапым икылуххэри клэлэеджаклохэм къараложыгъэх. Ар нэбгырэ 721-мэ атыгъ. Гурыт баллыр 54-рэ мэхъу. Икыгъэ ильэсым елытыгъэмэ, ар нахьыб. Гъэрекло зэрэхьуштыгъэр 46-рэ. Аттестат къаратыным пае къахын фэе балл 27-р зытыгъэхэм япроценти 5,9-м рагъэкъушъугъ. Зы нэбгырэ балли 100 кыыхыгъ.

Физикэмклэ ушэтыныр нэбгырэ 280-мэ аклугъ. Республикэмклэ гурыт баллыр 50 зэрэхьыгъэр. Анахь балл маклэу къахын фэягъэр 36-рэ. Нэбгырэ 21-мэ а пчъагъэм нагъэсын алъэкыгъэп. Балли 100 зы нэбгыр къэзыхыгъэр.

Ыпшэккэ кыызэрэщытлуагъэу, тыгъо шъхьалэр аухыгъ. Джы мэкьюогум и 17-м кыыщегъэжыагъэу бэдзэогум и 1-м нэс лахьтэдзэу зымытышъугъэхэм афагъэнэфэгъэ уахьтэр клошты. Шлок имылэу атын фэе экзаменитлумэ языр зыфэмытыгъэм а уахьтэм арытыжынын ыльэкышты. Ау тлур зымытышъугъэм, гухэккэ нахьмышлэми, аттестат кыратыштытэп. Джы экзаменыр лонгъо мазэр ары нылэп ахэм затыжышъуштыр.

СИХЪУ Гоцнагъу.

ЗэIукIэгъухэм зэдэлэжъэныгъэр къакIэлъэкIо

Фрайбург университетэу Альберт ыкIи Людвиг ацIэкIэ щытым илофышIэу, профессорэу Оливер Томуш Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым бэмышIэу щылагъ.

ИфIтхьабзэм хэлэжъагъэх апшъэрэ еджапIэм иректорэу Къуижъ Саидэ, Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым ипрезидентэу ТхьакIушынэ Аслъан, медицинэ институтым идеканхэр, нэмыкIхэри.

Апшъэрэ еджапIитIумэ язэдэлэжъэныгъэ гъэпытэгъэным Оливер Томуш илахьышIу зэрэхэлъыр, ацIэкIэ лъэшэу зэрэфэ-

разэхэр Къуижъ Саидэ игушыIэ къыщыхигъэщыгъ.

Илъэс зауэлэкIэ узэкIэлэбжъмэ, Адыгеим ыкIи Германием ащылэ апшъэрэ еджапIитIумэ язэдэлэжъэныгъэ рагъэжъагъ. Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым ипрезидентэу ТхьакIушынэ Аслъан игукъэкIыкIэ университетитIумэ зэпхыныгъэ азыфагу илы ху-гъэ. Фрайбург университетым

ипрофессорхэу Кристоф Бодэ ыкIи Оливер Томуш Адыгэ республикэ клиническэ сымэджэщым Iоф щызышIэрэ врачхэмрэ Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым истудентхэмрэ лекциехэм къафеджэх. Апшъэрэ еджапIэм нахь дэгъоу зыкыщызгъэлъэгъогъэ студентхэм Германием стажировкэ щажьы.

Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетыр загъэпсыгъэр илъэс 25-рэ зэрэху-гъэм фэгъэхьыгъэ бгъэхалъхэу къыдагъэкIыгъэр ТхьакIушынэ Аслъан хъэкIэ лъапIэм ритыгъ. Адыгэ Республикэм и ЛIышхъэ рэзэныгъэ тхылъ Оливер Томуш къызэрэфигъэшъошагъэр Къуижъ Саидэ къылуагъ ыкIи профессорыр республикэм зэрэщэгъэлъапIэрэм ар зеришыхатыр ректорым игушыIэ къыщыхигъэщыгъ.

— БлэкIыгъэ илъэсым итыгъэгъэзэ мазэ Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетымрэ Фрайбург университетэу Альберт ыкIи Людвиг ацIэкIэ щытымрэ зээзгъыныгъэм кIэтхагъэх. ТикъэралыгъокIэ

апшъэрэ еджапIишъу ащ фэдэ зэдэлэжъэныгъэ зилэштхэм ти-университет ащыщ хуыгъэ. ЗэгурьIоныгъэ тазыфагу илъэу илъэс зэкIэлъыкIохэм Iоф зэрэзэдэштIэрэм мыш фэдэ зэфэхьысыжышIу къызэрэклэкIуагъэм тегъэгушхо, — къылуагъ Къуижъ Саидэ.

ИлофшIэн уасэу къыфашIы-рэмрэ шхъэкIэфэныгъэу къы-

пагъохырэмрэкIэ зерафэразэр Оливер Томуш игушыIэ къыщыхигъэщыгъ. Университетым шIэныгъэу къаритырэр зэрифэшъуашъу агъэфедэнэу студентхэм арилуагъ. А мэфэ дэдэм Германием къыкIыгъэ профессор студентхэм лекцие къафеджагъ.

ГЪОНЭЖЪЫКЪО
Сэтэнай.

ШIэжъыр

ШушIагъэр кIодырэн

Медицинэм игъашIэ езытыгъэ Къумпыл Лидэ (Бибэ Ибрахым ыпхъум) фэгъэхьыгъэ шIэжъ зэхахьэ медицинэ IофышIэм и Мафэ ехуылэу Красногвардейскэ районым ит къуаджэу Улапэ щылагъ.

Лидэ зыщымыIэжъыр илъэсый хуыгъэ, ау ащ къылэжъыгъэ щытхуэр чылэдэсхэм ащыгъупшэрэн. Адыгэмэ зэралоу, Лидэ фэдэу улэмэ, умылэгъахэ фэд. Зэхахьэм къыгъэлъэгъуагъ цIыфмэ афашIэрэ шIур зэрэмыкIодырэн.

ИфIтхьабзэм щылагъэх район администрацием, район сымэджэщым ялофышIэхэр, къоджэ IофшIапIэмэ ялIыкIохэр, чылэм дэс нахьыжхэр, Лидэ илофшIэгъуыгъэхэр, къоджэ ветеранхэм я Совет итхьаматэу ЛIыунэе Аслъан, нахьыжхэм я Совет итхьаматэу ЛIынэ Аслъан, Iахылхэр, чылэр сыдигъуи зыщымыгъупшэхэрэ тикIэлэпIугъэхэр. «Тхьаегъэпсэх!», яцIыфыгъэ къыщамыгъакIэу, узынчъэныгъэ ялэу, насыпышIохэу Тхьэм егъэпсэх. ГукIэ, нэкIэ тызэрэшIэу тызэщыгушIуыкIыгъэх.

Лидэ фэдэ цIыфхэр тщыгъупшэхэ хуытIэп. КъытIэхуыжхэхэрэм ахэр яшлушIагъэхэмкIэ, ягукIэгъукIэ, яшIэныгъэ байкIэ ящысэтехипIэщтых.

Бибэ Ибрахым иунагъо

1937-рэ илъэсым Лидэ къыхуыгъагъ. ЗэгурьIоныгъэхшо унагъом илъыгъ, хуыльфыгъэмэ осэшхо щафашIэу щыхэбзагъ — а шэныр щэлэфэ къыздырихьа-кIыгъ Лидэ иунагъокIи, зыхэхьэгъэ лIакъомкIи. ИцIыкIугъом щегъэжъагъэу медицинэ сэнэхъатым пшъэшъэжъыем зыфищышIтыгъэ, еджэныр къыфэлсын-кагъ, спортыр икIэсагъ, адыгэ къашъохэр зэригъашIэщтыгъэ. Илъэсибл еджапIэр къызеухым, 1951-рэ илъэсым, Мыекъопэ медучилищым чIэхьагъ, 1954-рэ илъэсым къыуи, ныбжьыкIэ дэдэу, илъэс 17 нахь ымыныбжъэу, Красногвардейскэм медсестрау Iоф щышIэнэу ригъэжъэгъагъ ыкIи илъэс тешIагъэу Улапэ участковэ сымэджэщым къагъэкIожьыгъагъ. Джащыгъум Лидэрэ Къумпыл Юрэрэ зэрэшIагъэх ыкIи псэогуу зэфэхьыгъэх, зэгурьIохэу зэдэпсэугъэх.

Юрэ тарихьымкIэ ригъаджэщтыгъэх, еджапIэм ипэцагъ, жъэу лIыгуабэу къэнагъэу икIэлэцIыкIу ыпIужьышIтыгъэ. Лидэ сабым ны фэхуыгъ, ишлулэгъу, ицIыфыгъэ дигошыгъ. Уахътэ тешIагъэу ныбжьыкIэ унагъор къалэу Краснодар кIожьыгъэ. Лидэ чэщрэ край сымэджэщым Iоф щышIэщтыгъэ, мафэрэ мединститутым щеджэщтыгъэ. А илъэсхэр унагъомкIэ псынIкIэгъуагъэхэп, ау Лидэ пытагъэ хэлъэу зыфэе сэнэхъатыр къызIэкигъэхъаным, апшъэрэ шIэныгъэ зэригъэгъотыным пылбъыгъ.

Лидэ цIыфмэ апае псэугъэ, къуаджэм къызэкIожьхэм чэщи мафи илагъэп, гузажъорэм дэжъ кIощтыгъэ, Iэпылэгъу фэхуышIтыгъ.

Непэ Улапэ цIыф къыдэкIынэпщтын Къумпыл Лидэ ыцIэ шIукIэ къыри-мылонэу, джарэу а бзыльфыгъэ гъэшIэгъоныр цIыфхэмкIэ хуыпхьагъэ, врач дэгъу хуынуу тхьэрылоу ыштэгъагъэр ащ ымыгъэцэкIагъэкIэ къанэрэн.

Лидэ Улапэ ицIыф гъэшIуагъ, илъэс 45-рэ исэнэхъат рылэжъагъ, IофшIэным иветераныгъ, цIыфхэм афишIэн ылъэкIышIтымкIэ зышхъамысыжыгъ.

Къумпыл Лидэ ишлушIагъэ сичылэгъумэ агъэкIодыгъэп, къэгущылагъэхэм гукъэкIыжъ фэбэ зэфэшхьафхэр къыралотыкIыгъэх. Зышхъамысыжъэу, щэлэгъэхшо цIыфмэ адырилэу, Iээгъу уц закъокIэ армырэу, сымаджэхэм агу ыгъэшлоу, щыIэныгъэм фиgъэгъэхуэ ялэзэщтыгъэ, джары чылэдэсхэм зэдашти, ФАП-м ичIэхьапIэ дэжъ врач хуыпхъэ емызэщыжышIтыгъэу Къумпыл Лидэ мыжъобгъу къызкIыфызэлъахыгъэр.

Къэгущылагъэ пэлчъ игушыIэ къыхэщыгъ Лидэ ыгукIи ыпсэкли врач дэгъоу ыкIи цIыфышIу дэдэу зэрэщытыгъэр.

Мыжъобгъур Тхьэлъэнэ Эдуардрэ Гъубжъэкъо Тимуррэ къызэлъахыгъ. ЦIыфхэм къэгъагъэхэр ащ кIэралъхьагъэх.

ПЦЫКЪЭНЭ Май.

Улап.

ошIурэ щызэблэжIы

дизым садэхьагъ, ау мы Шьынэхьохьаблэ ШIэж мафэу щырагъэкIокIыгъэм фэдэ бэрэ сырихьыллагъэп. Чылэ гъунэгъумэ къарыкIыгъэу бэ къекIолIэгъагъэр, хьаджэу ахэтхэр къахэщытыгъэх. Нэужым зэрэтшIагъэмкIэ, ахэр анахь динлэж цIэрыIохэу Iэгъо-блэгъум исыгъэ адыгэмэ ащыщыгъэх, чыжъэу къикIыгъэхэри ахэтыгъэх. Хьаджэмэ а мафэм Iофышхо апшэ илыгъ — маулыдкIэ ШIэж мафэр рагъэжэнуу щытыгъ.

Маулыдыр адрэ тхьэлъэумэ атекIыштыгъ Кавказ заом иуахъти, къызырафыхи адыгэу машом ыстыгы, псым ыхьыгы, гъаблэрэ гъаерэ, чыIлэрэ яклодыллагъи, хэтыми джыназэ зытырамышIыкIыгъэу игъонэмыс хъугъэмэ ар афэгъэхьыгъагъ. Зыфэмылъэуагъэхэ псэхэр гупсэфыжынхэм, дунаир фитыгъуаджэу зыхьожьыгъэхэр джэнэт Iахьыл хъунхэм пае Тхьэшхом елъэлунэу хьаджэхэр къызэхэхьэгъагъэх. Къоджэдэхэр ары ар зигукъэкIыгъэр.

Мыдрэ кIэлэ пIыыр-стырыIохэу Хасэм икIэщакIохэу диныр ащ фэдизэу IаубытыпIэ зымышIыхэрэми ащ зи халухьагъэп, лъэпкъыр дин IошIыкIэ зэтеууы хъуштэп, Тхьэм ыпашхьэкIэ зэкIэ тызэфэд, етIанэ зы Iоф адыгэр зэзыщэллагъэр — ШIэж мафэр ары. Мыр зыкIыныгъэм имаф, диным иекIолIэнкIэ зэтемыфэхэми, зым ар ишIошIэу, адрэр нахь лэчыжъаломи, мыщ фэдэм ушчызэготын фае — ары зэкIэмэ а мафэм агу илыгъэр.

Тэ Анкара къыддикIыгъэ ЕнэмыкIо Маулыд диным фэджагъэу щытыти, пIошхьэ-шотес фыж цыкIур зыщилы хьаджэмэ ахэтIысхьагъ, афэдэ къабзэу, ащизэу маулыдым хэлэжъагъ. А хэхэс хьэджэ цIэрыIо пшIыкIутIумэ (адыгэ ныпым ижъогъо пшIыкIутIу фэдиз ахэри хъуштыгъэх) ямэулыд емыдэлугъэм, емыплъыгъэм къыщыкIлагъэр бэ, зыкIыныгъэ ахэлъэу, зэдырагъаштэу дин орэд дахэр зэрэкIырагъэщырэм цыфхэр умэхьыгъэхэм фэдэу едэлущтыгъэх, бэмэ анэпс къе-чъагъ, тэри нэку-нэпс тыхъугъ. Диным, тхьэшIошхьуныгъэм ыкIуачIэ мыщ щызэхэпшIэжыштыгъэ, а чыIпIэм энергетикэ лъэш зэрэщылэр нэфагъэ. Маулыд-тхьэлъэлур хьэджэ куп пащэм адыгабзэкIэ къыригъэ-къужьыгъ:

— Инч Аллахь, джыназэ

зытетшIыкIыгъэхэр Тхьэм джэнэткIэ ыгъэгущIоных! — ылауагъ ащ. — Тэ, псаоу къэнагъэхэмкIэ, Тхьэм щылэкIэшIу къытипэсын, тыхэкужь дгъэзэжынэу амал къытитын! Инч Аллахь, тилъэлэу къабыл тфэпшIынэу мы быслъымэн зэхэтхэмкIэ тыолъэлэу!

Маулыдым хэлэжъагъэмэ бэрэ Iэгу цыфхэр афытеуагъэх. ЕтIанэ ШIэж мафэр лъагъэкIотагъ. Ар зэрэцэнэу ныбжыкIэмэ афагъэзагъ, зы кIэлэ хъупхэрэ зы пшэщэ дэхэ цыкIурэ адыгэ шьуашэхэр ащыгъхэу трибунэм къыдэкIолагъэх, тIуми адыгэбзэ дахэ алулыгъ, зэлэпахызэ къэгущылагъэх. КIалэм къуаджэм икъэбар нахь тыхигъэгъозагъ.

— Фэсапщых, тыхэкIэ лъапIэхэр! — къыригъэжъагъ кIэлэ нэутхэм, ар ГутIэмэ зэращыщыр нэужым тшIэжыгъэ. — Тятэ пIашхьэхэр мыщ къызэрэ-рэкIуагъэхэм игугъу къышъу-фэсшын. 1864-м Урысыем заокIэ тыхэкужь тыкызырефым тикъоджэдэхэр апэ Балкан ращыгъэх, ар тIысыпIэ афэхъугъ. ЕтIанэ осмэнхэмрэ (тыр-

блэхэр унэгъо шьыщ хъухэу ахэтIысхьагъэх, япчъагъэкIэ зэрэбэхэм ихьатыркIэ Шьынэхьохьаблэ цIэр коим къытенагъ.

Джы тичылэ Бурсэ къалэ епхыгъэ Мустафакемалпаша районым щыщ, унэгъуишхэрэ шьэныкIорэ дэс, зэкIэ абдзэхэх. Зэрэшъульэгъоу, Шьынэхьохьаблэ мэзым хэс, мэзыри егъэфедэ, чэмхэр, пчэнхэр, мэлхэр ахъух, лэжыгъи къагъэ-кIы, япкIэнтIэпсыкIэ къалэжы-рэр ашхыжы. БэмышIэу тикъоджэ хэгъуашхьэ мыжъо фыж къышчыIахэу рагъэжъагъ...

Тэ хэкужыыр тилъапIэ, илъэс заулэ хъугъэш ащ къекIыхэш хьэкIэ лъапIэхэр къытфакIох, тыхэкужь идэхагъэ къытфалуатэ. Тэ тикоил нахьыжъэу Бэджэ Наузэт аби (нахьыжъ зыфэпIон — **А. Къ.**) мыщ икIи, Кавказ кIуи хэкужыыр къызэригъэлъэгъугъ, къылъэгъугъэр къыфэлэ-тыкIыжырэп. ТикIалэмэ ащыщ хэкужыым кIожьыпэнэу зегъэхьазыры, Тхьэм тэри фэдэ на-сып къытитымэ, тыхэкужь дгъэ-зэжын. Тинахьыжымэ егъашIэм ятэ пIашхьэхэр къыздикIыгъэ Кавказыр ащыгъупшагъэп, тэри тшагъэгъупшагъэп, тымылъэгъугъэми, шIу тагъэлъэгъугъэ. Ары тэри, кIалэхэмкIэ, тыхэкужь тызкIыкIэхъопсырэр. Мыбэми хэкум къынагъэр, къини тыхэкужь къытфэзыухъумагъэмэ щытхъур адэжы!..

МакIэп ШIэж мафэм изэхьэхэ къышыгушIагъэр, тэри, хьакIэхэми, гушылэ къытатыгъ, гум хэтIысхьэу зыгу еIэжы-гъэмэ макIэп къауагъэр. Ау анахь дахэу къэгущылагъэр, гупшысэ куукIэ къыддэгъошагъэр Бэджэ Наузэтэу сэ сIощт.

— Тикъуаджэ зэтIысым унэгъо шьыщ хъуштыгъэ, шьытф зылуи щыл, — игушылэ къыригъэжъагъ Наузэт. — Апэдэдэ

СтамбулкIэ къырыкIуагъэх. Тикъуаджэ дэсых ГутIэхэр, Лажьэхэр, Шэуджэнхэр, Хьапэпхыхэр, Цэйхэр, Нэгъуцухэри къытхэсыгъэх, ау ахэм ащыщ къыдэнэжыгъэп. Тыркумэ тикъуаджэ мэзым зэрэхэсыр зашIэм, къакIэлъырытIысхьэхэзэ къоджэ цыкIурэ агъэпсыгъэх.

Джы къасIорэр ныбжыкIэхэм афэгъэхыгъ, шьукъэдаломэ акъыл хэшъухын. Кавказым шьукIожьынэу амал щылэ зэрэхъугъэр жьугъэфедэн фае. КIожьы зышIоигъом гужъагъэ мыхъузэ джы епсыкIэкIызэ зэрэгъэхьазырыжъ. «Хэкужыым о узэкIом сыдэуштэу къышъупэгъокIыгъэх, сыд къэшъулъэгъугъ?» шьулоу шьукъысэупчымэ, дэгъу дэдэу къытпэгъокIыгъэх. Хэкужыым нэр пIэпехы, дунаим анахь чыIпIэ дахэу илэр ары. «Сыд ащ фэдизэу къэлпэгъугъэр, гум итIысхьагъэр?» шьулоу, «Хы ШIуцIэр ары» сIощт, ащи сыкIэрытыгъ. Ащ тэ тIы, тятэ пIашхьэмэ, тятэ пIашхьэмэ, зэкIэ адыгэу хэкIодагъэмэ аль хэткIухьагъ. Шьачэ, ПсышIуапэ, ТIуапсэ къэслэгъугъэх, ядэхагъэ нэр пIэпехы. Шапсыгъэмэ абгынэгъэ чыгухэр слъэгъугъэх, къушхьэхэр сынэ кIэтыгъэх, садэкIолагъ, яоси слъэгъугъэ, чIы чIэгъыми сычIэхьагъ, слъэгъурэм сигъэгъыгъ, зэхэхыгъэм сыгу ыгъэцIыкIугъ.

Адыгэр ихэкужь рафы зэхъум, къухьэхэу ахэр Осмэным ичIыгу зэрэращыштхэр бэрэ ермэлмэ бэджэндэу аштэщтыгъэ. Къухьэм изы ашIымэ, раубэхэмэ, нэпкъыр къэмылэгъожьы хъумэ чIагъэбыхэмэ, исхэр рагъэтхьалэхэмэ, етIанэ къухьэмэ закъарагъэлэтыжымэ, етIани адыгэ егъэзыгъэ тхьамыкIэмэ квалыкIохэзэ мылIуку ашIыштыгъэ, ишыгъо къэс ахьщэшIу хахыштыгъэ. Зым заор

Тыргъут Эзал (Тыркуем и Президентыгъ — **А. Къ.**) идунай ыхьожьынкIэ бэ къэмынагъэу къылуагъ: «Адыгэхэр тыр-кухэп, ахэр адыгэ быслъымэ-ных». Хэгъэгум ипачыыхьэ ар къызэрилуагъэзэ, тызэрэадыгэр типаспортмэ адэтхэагъэп, Тыркум тырицIыфэу итхагъ. Израиль, Югославием адыгэхэр черкескIэ щатхы. Тауштэу тэмыш адыгэрэ тыркурэ щызэхэ-тыдзышт? Тауштэу о, адыгэм, адыгабзэр зэрэуиер къэбгъэ-шпыпкъэжыштыгъ? Гушылэм пае, тадэж тырку горэ къытхьахы, тыбзэ зэригъаши, «сыадыг» ылуи уцугъэ. Тауштэу зызэтет-фыжыштыгъ?

Адыгэр дунаим зэрэащIагъэр, уасэ фязыгъэшIыгъэр иадыгэ хабз. Тьдэ хъугъэ адэмы тыхэбзэ шлагъо? Мы къуаджэм икIыхь-икIыхьэу рыкIуи, зэкIэ кIалэу узыблэкIыхэрэ къыпфэтэджыштха уагъэлъапIэу? Олахьэ нахьыжъ алъэгъуми бэщкIэ къэмылэтынхэр къахэкIыным. Ащ ыуж сыда адыгэ ар зышIырэр? Тэ тиныбжыкIэгъум нахьыжъ къаклоу зытлэгъукIэ метрэ тIокI, шьэныкIо, шьи къэнагъэу тыкыиз-щыпкIыштыгъэ, тыштыгъу къы-нэдгъэсыштыгъэх. Нахьыжъхэр къызысхэкIэ шлуфэс къытахы-ти, къытэупчIыштыгъэх: «Сыдэуштэу шьупсэухэрэ, тикIэлэ дышхьэхэр? Шьуятэ-шьуанэмэ сыд ящыIаI? Сыд ацIэр шьуя-тэжэ-шьуанэжымэ?...» Унэ тыхьэмэ, нахьыжъхэр исыхэ хъумэ, тытIысыным тепсынIэкIыштыгъэп тырамыгъэблагъэу, заулэрэ къытамылоу тафэтIыс-щытыгъэп. Мыхэр къызкIышъуа-сIорэр хабзэр шьулэкIымызынэу ары, армэ илъэс тIокI-щэкI горэмкIэ мы хьакIэу къытфэ-кIуагъэмэ афэдэхэр къызытхьа-хьэкIэ нэмыплъ къытахыштыгъ...

Бэджэ Наузэт седэлэ, къы-лорэр зэкIэ къыспкырэхьэ, зэкIэ игушылэмэ сырагъуэс, ежыри ныбджэгъу нахьыжъ шлагъоу зэрэсIэм сырэгущо. IэгутеошхокIэ агъэкIотэжы. ШIэж мафэм изэлукIэ мыхьамелэ къабзэкIэ аухы, ащ къе-хьохьунэу тиунэкъош Налбыйрэ Наузэтрэ къызэгъоуцох...

Пчыхьэ кIахэ хъугъэу тэри тигъогу тытэхьажынэу тыкы-зэрэгъоижыгъ. Зэрэчылэу къызэрэтпэгъокIыгъэм фэдэу зэрэчылэу тегъэкIотэжы. Ари адыгэ хабзэм изы Iахь. Зыгорэ стамэ къытэлабэш, сыкызэ-плъэкIы. ЛIы зишIугъо мылIы-рэу къыскIэрыхьагъэм мэкъэ рэхьаткIэ къысело:

— Сикъош, узэрэсымышIэ-рэм къыхэкIэу уищыпакIо тIэкIу тэрэзиджэу сыкыбдэгущылагъ, «укоммунистэу укъэкIуагъэш, пропаганда реогъэкIокIы» осло-гъагъэ. Сыхэкъуагъ, тыхьакIэ сигушылэ сытемыгъэкIодэж, жэр пфэмылажэмэ Iаджи къы-дэкIы, къылукурэм къыригъэ-гъэзэжыгъэу хэт щыл...

IаплI зэтэщэкIышъ, тIапэ пытэу зэрэтэгъэубыты. Ары, «сыхэкъуагъ» пIоныри лIыгъэм щыщ? аIо адыгэмэ, гушылэми иуаерэ иошIурэ зэблэкIы...

КЪУЕКЪО Асфар.
Журналист, тхакIо, шIэны-гъэлэжъ.

кухэр — **А. Къ.**) балканхэмрэ (балкан славян лъэпкъхэр — **А. Къ.**) зэзаохэ зэхъум, ямэшIо лыгъэ тыкысты хъуи, Анадоу (Анатолием — **А. Къ.**) тыкъэ-кошжыын фаеу хъугъэ. Ты-амалынчэхэу, гъаблэмрэ чы-лэмрэ тагъалIэу мээхэм щы-лакIэр ащытыублэжыгъ. Зы-шхьэ къезыхьыжъэжыгъэ мэхьошхэу мы чыIпIэм къы-щыуцугъэхэм шьынэхьохьа-

къуаджэм унэ щызышIыгъэр Мэхьош Къэбэртэе Махьмуд. Ицыфхэр игъусэу мэзым чыг-хэр щыриупкIи, иунэ ыIэтыгъ. ЕтIанэ илъэпкъэгъумэ алыхъуи, ичылэ къыригъэблэгъэжыгъэх. Илъэситф зытешIэм унэгъуа-кIэхэр къахэтIысхьагъэх, илъэ-сиблым джыри къахэхъуагъ, илъэс тIокIым къуаджэм нахь зиушъомбгъугъ. Шьынэхьохьа-блэ дэсым инахьыбэ дэдэр

итхьамыкIагъу, адрэм ар былы-мышьэ фэхъу, ау хэт егупшы-сагъ лIыжъ-ныожьрэ, бзыл-фыгъэ амалынчхэрэ, сабыирэ ауштэу пIымамэхэзэ хым рагъэтхьэлагъэр зыфэдизым? Джары тэ зэхэтхыгъэр, сэ зэхэхыгъэр шьо къызкIышъуфэ-сIотэжырэр, шьыпкъэр шьу-шIэнэу ары, анахьэу кIэлакIэ-хэм, шьоры неущырэ мафэр зимафэ хъуштыгъ.

Лыхъужьым исаугъэт Москва дэтышт

Жьоныгуаклэм и 24-м Урысыем итхаклохэм я Союз иунэ дэжь Советскэ Союзым и Лыхъужьэу, усаклоу Андырхъое Хьусен исаугъэт кыщызэлуахыгъ.

Ар зыфэдэ къэмыхъугъэ хьугэ-шлагъэу пльытэн пльэклышт, сыда плэм адыгэ лъэпкъ усаклом, Лыхъужьым мыщ саугъэт шыфагъэуцоу бэрэ кыхэклыгъэп. Шьыпкъэ, Союзым ишагу ащ ыпэкли зы саугъэт дэтыгъ. Ар дагыстан усэкло цлэрылоу Расул Гамзатовым илэсыбэ-клэ узэклэбэжымэ мы чыплэм шыфагъэуцугъ.

Лыхъужьым саугъэтыр фэгъэуцугъэным клэщакло фэхугъ «Адыгэ нахьыжхэр» зыфилорэ общественнэ движением ипащэу Аджыгырэе Аскэрбий. Мы мафэхэм ар гушылэгъу тшыгъэ, упчлэ заулэ еттыгъ.

— **Аскэрбий, адыгэ тхаклохэм ахэтых заом кло-хи къэзымыгъэзэжы-гъэхэри, нахь тхэкло чъэпхыгъэхэу литературам лъапсэ фэзышлы-гъэхэри, хэхъоныгъэ ащ ышлыным зилахышхо хэлхэри. О сьд укы-зыпкырыкыгъэр?**

— А упчлэр бэмэ кысаты. «Сыда зыклэ Андырхъуаер?» алош, кысэупчых. Непэ Урысыем щыхъухэрэр къызыдэ-плытэхэклэ, анахъэу Кавказым рэхъатныгъэ илэынэу фэмые клуачлэхэр зэрэщылэхэм уегу-пшысэмэ, адыгэ клалэу Андырхъое Хьусен клодыплэм зефэм, кылогъэ гушылэхэм мэхъанэ-шхоу ялэм уналэ темьдзэн пльэклырэл. Ары тэ лэубытыплэ тшыгъэр. Кавказыр Урысыем клэрычыгъэным фэбэнэрэ клуачлэхэм джэуап афэхъун ылэ-кышт адыгэ клалэм «Урысхэм зыкыатырэл!» зэрилуагъэр. А гушылэхэм мэхъанэшхо ял. Патриотическэ плуныгъэм Урысыем зыкыщегъэлэтыжыгъэным-клэ лэубытыплэ хьунэх алы-кышт. Ащ фэдэ лыхъужьыгъэ зезыхагъэм Москва саугъэт шыфагъэуцуныр тефэу тэ тидвижение ылъытагъ.

— **Москва зэрэщыжы-гъэуцугъэр емыклоу зымы-лыгытэу кысислошлы-рэн. Арэу ытми, «сы-да Мыекьуапэ зыкыщы-шъумыгъэуцугъэр, сыда зыклэ Москвар?» зылохэ-рри щылэх.**

— Ар шьыпкъэ, бэ кысэ-упчлырэр, ау, сэ сишлошлык, адыгэ клалэм исаугъэт Москва зэрэдэтым адыгэ лъэпкъыр рыгушхон фэе. Адыгэхэм язакъоп, Кавказым щыц лыхъужь-хэу тихэгъэгу къэзыгъэгъуна-гъэхэр Москва щыпсэурэ ныб-жыкыгъэу зитарихъ зымышлэрэ-

ми, ныбжь зилэу тарихъыр зыщызыгъэгъупшэхэрэми щы-сэ афэхъун алыэклышт. Ары зэралытэрэр «Урыс-Кавказ инициативэм» язэхэщэкло куп хэтхэм.

— **Ар шьыпкъэ, къэралыгъо псау икьурэ Москва кыщыжыгъэхэрэм, ащ щымыщэу щыпсэухэрэ-ми ашлэн фэе мы къэлэ-шхом удэклымэ къэралы-гъор ащ щыухыгъэ зэрэ-мыхъурэр. Къэралыгъор къэухъумэгъэным хэгъэ-гум ис лъэпкъ пстэури зэрэхэлэжыагъэр, апсэ бэмэ зэралыгъэр ашлэм дэгъу. Патриотическэ плуныгъэмклэ ар лэубы-тыплэу хьунт, лъэпкъхэр нахь зэпэбла-гъэ хьунхэмклэ ащ ишлуагъэ къэклошт. Арэу ытми, мы Иофыр угу кызыклым, зыгорэ упчлэжыгъэу шлыгъа? Гушылэм пэе, тхаклохэм я Союз и Адыгэ органи-зации ипащэу Мэщбэ-шлэ Исхъакъ?**

— Ары, Исхъакъ упчлэжыгъу тшыгъэти, «Олахъэ, Аскэрбий, ар Иоф дэгъум, ау кын хьунт» кысылуагъ. Саугъэтыр кызы-лутхын зэхъуми Урысыем итхаклохэм я Союз ипащэу Николай Ивановым Мэщбашлэр ригъэ-

блэгъагъ, ау гъой-щаеу тефагъ, къэклон зэримылэклыштыр кырилуагъ.

— **Москва саугъэт шыб-гъэуцуным мылкъушхо ищыклагъ. Хэт лэнылэ-гъу кыпфэхъугъэр?**

— Ыпклэ хэмылэу скульптор цлэрылоу, Москва щыпсэурэ Зураб Церетели саугъэтыр тфилыгъ. Ар «Урыс-Кавказ инициативэм» изы лахъэу щыт,

джыри ащ нэмыкл Иофхъабзэ-хэр кыкылэпкылоштых.

— **Саугъэтым икызы-лутхын зэрэклэуагъэм ехы-лагъэу къэлэуагъэмэ дэ-гъугъэ.**

— Иофхъабзэм бэ къэкло-лагъэр. Адыгэ лъэпкъэу Москва дэсхэм ямызакъоу, Кавка-зым илыкылохэр ащ къэклогъа-гъэх, ныбжыкылохэр бэу ахэты-гъэх. Тхаклохэм я Союз хэтхэр, нэмыкл обществен-нэ Иофхъабзэр щы-лагъэх, кыщыгушылэ-гъэх. Тхаклохэм я Союз ипащэу Нико-лай Ивановымрэ сэ-рырэ Иофхъабзэр зетшагъ. Зураб Це-ретели, Юрий Авер-ба, Владимир Хо-мерики, Асланбек Паскачевыр, Юрий Азаровыр ыкли нэ-мыкыхэр мыщ кы-щыгушылэгъэх.

Урысыем щызэ-лэахлэрэ цыфэу, тхаклоу, общественнэ Иофхъабзэу, илэ-сыбэрэ Къэралыгъо Думэм идепутаты-гъэу Александр Про-хановри зэхэхэм хэлэжыагъ. Андыр-хъое Хьусен лыгъэу зэрехъагъэр, зэрэ-фэхыгъэ шыклэр кылотыгъ. «Урысхэм зыкыатырэл!» зы-филорэ гушылэхэм непэ мэхъанэшхоу ялэр кырилотыкыгъ. Саугъэтыр скульптор

цлэрылоу Зураб Церетели зэ-ришлыгъэр, ар тхаклохэм я Со-юз шлухъафтынуу кызыэрэриты-гъэр кылуагъ.

— Непэ хьугъэ-шлэгъэ гушлуа-гъу тыкызыдэклуагъэр, тхакло-хэм я Союз адыгэ клалэм саугъэт кыщыфизэлутэхы, — кы-луагъ Александр Прохановым. — Адыгэхэр лыгъэ зыхэлъ цыфышлух, илэашишэ пчъагъэ хьугъэу ахэр урыс хэгъэгум фэшъыпкъэхэу дэпсэх. Адыгэ-хэр адрэ лъэпкъхэм къахэщыхэу урысые лъэпкъхэр къагъадахэ-хэу ахэтых. Адыгэхэр хэмытхэу Урысые къэралыгъор щылэнэу кызышлогъэшлыгуай.

Адыгэм идунэететыклэ лъа-псэу илэр лыгъэр, шьыпкъагъэр арых. Ахэр ныбджэгъу дэгъух, цыф зафэх. Ахэм машлом укы-хахыжышт, хъадэгъум ушау-хъумэшт — ежхэр хэклэдэштых, ау о укыагъэнэжышт. Ары Андырхъое Хьусен илахьылхэр, игупсэхэр, ипоэзии кыгъанэ-хи заом зыкыкылауагъэр, дзэклогл-хэм яапэрэ сатырхэм зыкылау-цауагъэр. «Урысхэм зыкыаты-рэл!» зэрилуагъэм кыкылырэр урысыр дунэе лъэпкъэу зэрэ-щытыр, ар ти Хэгъэгу щыпсэу-рэ пстэуми зэрялхыгъэр ары. Урыс литературэр ренэу зыгъэ-дэгъуштыгъэр лъэпкъэу хэгъэгум исхэм ялитературэхэм клуачлэ кызыэрэратырэр арыгъэ. Анахь лъэпкъ цыкылуми осэшхо ил, ащ икультурэ тилитературэ илахь кыхыелхъэ.

Я 19-рэ ллэшлэгъум иурыс литературэ зыгъэпсыгъэр ари-стократхэу, офицерхэу Кавка-зым щызуагъэхэр ары. Пачы-хъэм ахэр Кавказыр аштэнэу ыгъаклоштыгъэх, жьалымыгъэ зэрэхъэу кызыэрэхэкыгъэри маклэп. Ау гъэшлэгъоныр урыс офицерэу кыушхъэчлэхэр зы-укыштыгъэхэм зэ нэмылэми ахэм яхылауагъэу гушылэ дэй зэрамышыгъэр ары. Аужым, кыушхъэчлэхэм ялыблэнагъэ, яцыфыгъэ агъэшлагъоштыгъ. Пушкиным, Лермонтовым, Тол-стоим ятыхыгъэхэу Кавказ фэ-гъэхыгъэхэм урыс литературэм чыплэ гъэнэфагъэу шаубытыгъ, ащ идэхагъэ урыс литерату-рэм кыхэхъагъ. Непэ саугъэ-тэу кызыэлутхырэ нахь цы-фышлу тишлышт, тигухэлхэр нахь лъагэ ыкли нахь бай ышлы-штых, — кылуагъ Прохановым.

Ащ кыкылэпкылоу зэхэхэм кыщыгушылэагъэхэм зэклэми саугъэтыр игъо шьыпкъэу Моск-ва шагъэуцугъэу алытагъ, лъэпкъхэр нахь зэпэблагъэ хьунхэмклэ ащ ишлуагъэ кызы-эрэклоштыр кылуагъ, мыадыгъэу къэгущылауагъэхэм Кавказымрэ Москварэ ар лъэмыдж зэра-фэхъуштыр кыхагъэщыгъ.

СИХЪУ Гошнагъу.

ЛъэныкъуабэкIэ пкъышъолым иIэпыIэгъушIу

Къэклрэ уцхэр народнэ медицинэм зэригъэфедэхэрэм нахь куоу зыщыбгъэгуазэ къэс уемыгупшысэ плъэкырэп тыкъэзыуцухэрэ дунаим ибаигъэ, ащ ыкIуачIэ зыфэдызм. Губгъом е мэзым ащыплъэгурэ, узыхэуцорэ, узытеуцорэ уц пэпчъ уз горэмкIэ Iэзэгъоу кыпщыхъоу кыхэкIы ыкIи угу кьео икIоу а дунаир зэрэтымышIэрэр, ащ ибаиныгъэ зэрэтымыгъэфедэрэр.

Непэ мы нэклубгъом зигугъу кыпщытIшIу тIлоигъор къэклрэ уц Iэзэгъоу, IлэшIэгъу пчъагъэхэм Iазэхэм агъэфедэрэ шалфеир («хъэжыкIэ» зыфалорэр) ары. Мы уц Iэзэгъур мэкьюогъу-бэдзэогъу мазэхэм мэкъэгагъэ. Ащ икIэгъагъэхэм ыкIи итхъапэхэм эфирнэ дагъэр, мэ IэшIу кызыпыхырэ мыстхъур, уксуснэ кислотар хэлъхэу агъэунэфыгъ.

ХъэжыкIэр (шалфеир) пльыр-стырымкIэ дэгъу, микробхэр еукIых, пкъышъолыр къэбзэнымкIи агъэфедэ (пкIантIэу цIыфым къехырэр нахь макIэ ешIы). Джащ фэдэу ревматизмэм, гум, жъэжыехэм, нэгъум яIэзэгъэнымкIэ ар амалышIоу алытэ. Мы узхэм ыкIи нэмыкIхэм яIэзэгъэным фэшI а уцыр зэрэбгъэфедэн плъэкIышт амалхэм ащыщхэм шъуащид-гъэгъуазэ тIлоигъу.

ИзэкIэ амалэу иIэхэр

✓ Чыхъыр (ангинэр)

* Мы къэклрэ уц Iэзэгъум итхъэпэ гъэгъугъэ гъэушкьоигъэ джэмышхышъхъэм псыжъо стэчан кIэпкIэнышъ, дэгъоу ууцу-

хыанышъ, сыхъатрэ щыбгъэтышт. Зыузыжыхэрэм ыуж а псыр чым мафэм зытIо-зыщэ ибгъэчыхъащт ыкIи ащ даклоу ушхэным ыпэкIэ такыкIэ 15 щыIэу ащ щыщ стэчаннэкъо щэгъогъо уешъозэ пшIышт.

* Ыпэрэм фэдэу гъэхъазырыгъэ уцым (гъэгъугъэм ыкIи гъэушъэбыгъэм) щыщ джэмышхышъхытIу бжыныф цэли 4 — 5 (жъгъэу упкIэагъэу) хэплъхыанышъ, псыжъо литрэ кIэпкIэщт. Ар псэу къажьорэм ыкIылу тебгъэуцонышъ, ышъхъэ тепIуагъэу такыкIэ 15-м тебгъэтышт («водяная баня» зыфалорэр). ТакыкIэ 45-м ар бгъэуцнынышъ, сыхъатныкъо пэпчъ чым ибгъэчыхъащт.

✓ Гринпыр

* ХъэжыкIэм итхъэпэ гъэгъушъыгъэ гъэушъэбыгъэ джэмышхышъхъэм мыгъэжъогъэ щэ стэчан кIэпкIэнышъ, мэшо мэкIэ дэдэм тетэу такыкIэ 10-м къэбгъэжъошт, узыжынышъ, етIани джащ фэдизрэ къэбгъэжъошт. ТIэклъу бгъэуцнынышъ, учыежыным ыпэкIэ уешъошт.

* Мы уцым фэдэ джэмышхышъхъэм псыжъо стэчан кIэпкIэнышъ, такыкIэ 5-рэ псэу къажьорэм ыкIылу тебгъэтышт («водяная баня»). Нэужым ащ коньяк джэмышхышъхытIу хэпкIэнышъ, зэрэстырэу уешъошт.

* Къэклрэ Iэзэгъу уцым итхъэпэ гъэушкьоигъэ грамм 10-м сэнэ фыжъ литрэ кIэпкIэнышъ, такыкIэ 3-м къэбгъэжъошт. Сыхъат пэпчъ стэчаным ызыпланэ фэдызм (гъэуцнынышъ) уешъошт мэфищырэ.

* ХъэжыкIэ гъэушкьоигъэ грамм 10-мрэ шъоу пIокIэ грамм 100-мрэ зэхэбгъэклъхъанхэшъ, ушхэным ыпэкIэ щайджэмышхым из ипшъуэ щэгъогъо мафэм уешъошт, минеральнэ псы фабэ тепшъухъажьышъ.

✓ Цэр мэузымэ

Мы уцым фэдэ джэмышхышъхъэм псыжъо стэчан кIэпкIэнышъ, сыхъатрэ щыбгъэтышт. Ар нэужым жэкIоцIым дэбгъэчыхъащт. Ащ даклоу узырэ цэм теплъхъащт мы псым хэгъэогъэ бзыуцIыф такырыр.

✓ Пскэныр

Эмаль зытэль кастрюлэм щэ стэчан ипкIэнышъ, мы уцым фэдэ джэмышхышъхъэ хэптэ-къошт. Ар мэшо макIэм тIэклъу кыпщыбгъэжъонышъ, бгъэуцнынышъ ыкIи узыжышт. Нэужым етIани ар кытебгъэжъошт шъхъатепIор тепъэу. Учыежыным ыпэкIэ ащ уешъошт.

✓ Подагрэ, полиартриты, кIэнтIыIу узыр (ишиас)

ХъэжыкIэ тхъэпэ грамм 200-м псыжъо литри 5 кIэпкIэнышъ, сыхъати 2-рэ щыбгъэ-

тышт, зыузыжырэм ыуж зыгъэпскIыпIэм (ваннэм) ипкIэшт температурэу ыIыгыр градус 34-м кышшымыкIэу. ТIэклъу-тIэклъуэ псэу узэрэзэлазэрэр нахь макIэ пшIызэ пшIышт (градус 26-м нэсэу).

✓ МакIэу зэхэхымэ

* ХъэжыкIэ тхъапэм псы кIэпкIэнышъ, машIом тебгъэу-

цошт. Псыр къэжъонэу кызыригъажьэкIэ ащ пахъэу кы-хэкIырэм тхъакIумэхэр чэзыу-чэзыоу ебгъэуштых.

* Псыпс такыр цыкIур бгъэчэрэгъунышъ, мы уцым кы-хэкIырэ эфирнэ дэгъэ гъот-кIуи 2 — 3 тебгъэткIошт. Ар тхъакIумэу дэу зэхэзыхырэм иплъхъащт.

✓ «Свинка» зыфалорэ узыр

Уц тхъэпэ гъэушкьоигъэ щайджэмышхышъхы 2-м псыжъо стэчани 2 кIэпкIэнышъ, уцу-хъагъэу сыхъатрэ щыбгъэтышт. Зыузыжыхэрэм ыуж стэчан-ныкъо зырызэу (фабэзэ) ма-фэм 3 — 4 уешъозэ пшIышт, ащ даклоу чыими а псыр ибгъэ-чыхъащт.

Псауныгъэ Тхъэм кышъуэт!

Нарэхэр

— Доктор, — сымаджэм ишъхъэгъусэ еупчIы врачым, — гугъапIэ горэ щыIа?
— Ар узышчыгугъырэм елътытыгъ.

Сымэджэщым тIэ-кIу шIагъэу чIэлъ лIым ащ кычIагъэ-гъольхъэгъакIэм кы-фелуатэ:

— БэмышIэу опе-рацияе ашIыгъэ лIым ыкIоцI лэныстэр кы-ранагъ.

Адрэр кIыфы хъу-гъэу макIэу кьеIо:

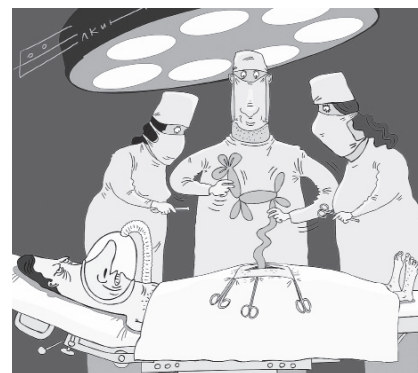
— Ащ фэдэ мэ-хъуа?! Сэ тыгъуасэ

операцияе сашIыгъ...

Мыщ дэжыым медсестрар палатэм кычIэплъэшъ,

кыаупчIы:

— Силэныстэ зыми ылъэгъугъэба?

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЖАКIЭМЫКIО Аминэт.

Искусствэр – тибайныгь

Шык!Эпщынэр шагъэбзэрабзэ

Искусствэхэмклэ Адыгэ республикэ клэлэцлыкү еджаплэу Лъэцэрыкьо Кимэ ыцлэ зыхырэр мыгъэ къэзыухыгъэхэр къычлалупщыгъэх.

Еджапlэм ипашцу Андзэрэкьо Марзет зэхэхьэм кышылуагь клэлэеджаклохэм яшlэныгьэхэм ахагьэхьонымклэ амалышлухэр ялэ зэрэхьугьэр. Абрэдж Гоцэ-фыжь, Ирина Рожковар, Чэсэбый Тэмарэ, Гьуклэ Самудин, Шьхьэ-бэцэ Маринэ, фэшьхьаф клэлэе-гьаджэхэм ясэнуэхьатклэ ильэсы-бэ хьугьэу loф ашlэ.

Эдуард Фирсовым риггэджэрэ Даниил Штомпель эстрадэ орэ-
дымкэ ыкйи трубэмкэ орэдышор
гъэжыынчыгъэнымкэ еджаплэм
икъутамэхэр «5-кэ» кыуухыгъэх.
Зэкэмкйи диплом плъыж 14
еджаклохэм афагъэшоагъ.

Торыуатэмклэ кытамэр кыз-
зыхуыгэхэм диплом пльыжы 6
аратыжыыг. Ахэр ильэси 5 — 7
еджагэх. Гьогьо Дамир, Паштэ
Гүпсэ, Лыбзэу Джанти ясэнэхат
зыфагасэзэ, Адыгэ Республи-
кэм, Кыблэм, Урысыем язэнэ-
кыокухэм, Дунэе фестивалхэм
ахэлэжыагэх. Паштэ Гүпсэ Те-
мыр Кавказым апэрэ чыплэр
кышыдыхыг. Фестивалзу «Ады-
геим ижыогьожыехэм» хагьэунэ-
фыкырлэ чыплэр кышыхыг.

Еджалэр нахыпэккӛ кӛзыхыгъэ Лыбызу Щан ансамблӛу «Нартым» кӛыцӛшӛ, Адӛгӛ кӛӛралыгӛо университетым чӛхыагӛӛу ишӛныгӛӛхӛм ахӛгӛа-

еджаклох нахь мышлэми, концерт
игъэклотыгъэхэм ахэлажьэх.

Бээр, хабээр...

Юрыуатэмклэ кьутамэм ипашэу Чэсэбий Тэмарэ, жэбзэ-ха-

блэкыгэ уахтэмрэ язэпхыны-
гэхэм кьапкырыкызэ, лъэпкь
искусствэм ибаиныгэхэм гуклэ
ахешэх.

Абыдэ Артур, Лыбызу Аслъан, Нэгырэкьо Казбек — ахэр клэлэеджаклохэм ашлэх, яупчлэжьэгъух. Шыклэпщынэм иамалхэр нахьышлоу гъэфедэгъэнхэм пылтых.

Ижырэ шыкӓпшынем бзэспитӓ
шагӓэфедэщтыгӓэр. Уахӓтэр зэ-
рэпӓыкӓуатэрэр, музыкӓальнэ ис-
кусствэм зэхӓокӓлыныгӓэхэр зэ-
рэфэхӓухэрэр кӓыдалӓытэхӓи,
бзэспӓ 4 шыкӓпшынем шагӓэ-
федэу рагӓэжӓагӓ.

Клэрэжэ Тембот ытхыгъэ «Шыу
закъом» Суандэ кыызэрэжигъэ-
лъагъорэм бэмэ уарегъэгупшысэ.
Пшъашъэм пщынэтIаркъомкIэ
орэдышъор кыызэрэжигъалошты-
гъэм Паштэ Гупсэ щысэ тырихыгъ,
зыфигъэсагъ.

Хэт сыда къыхыхыщтыр?

Клэлэегъаджэхэм, ны-тыхэм,
еджаклохэм гүшылэгү тафэхүгь.

Искусствэхэмклэ еджапlр кы-
зыухырэмэ сэнэхъатэу кыхахы-
цтым тыклэупчагъ. Гьогьо Дамир
искусствэхэмклэ республикэ
колледжым чlхъан имурад. Ис-
кусствэм епхыгъэ сэнэхъатыр
кыххэзыхы зышлoигьохэр еджа-
кloхэм ахэтых, ау юрист хъунэу
фаехэри, экономикэмрэ бизне-
сымрэ зафагъэзэнэу мурад зы-
шыгъэхэри кыхэклыгъэх.

— Сүйд фэдэ сэнэхэт кы-
хыхыштми, тэ анахьэу тынагэ
зытетыр едгьаджэхэрэр цыфышлу
зэрэхуштхэр, хэгъгум ищыкла-
гьэхэу зэрэщылэхэр зыдашлэжы-
ныр ары, — кытылуагъ Андзэ-
рэжко Марзет.

КъэкӀошт илъэс еджэгум клэ-
лэгъаджэхэм зыфагъэхъазыры.
ИскусствэхэмкӀэ республикэ
еджаплэм аштэтӀхэр кыхахы-
гъэх. Лъэцэркъо Кимэ фэдэ
музыкант цӀэрылӀохэр неӀзрэ клэ-
лэцӀыкӀлхэм кӀахэкӀынху тэгугъэ.
Живописым, бгъэфедэн плъэкӀы-
рэ искусствэм, нэмыкӀхэм афа-
гъэсэтӀхэм ясэнауыгъэ кы-
зӀуахынэв амалышӀлхэр ялэх.

ЕМТИЛЬ НҮРБЫЙ.

хьо. Лыбызу Джанти пхъэкычау,
жыум зэрэпылбыр бэмэ агъэ-
шлагъо, кыщэтхьух.

Шыкълэпшынаохуэ Гъуагъо Дамиррэ Паштэ Гупсэрэ Казахстан шыклогъэ Дунээ зэнэкьокъум лауреат шыхьугъэх. Д. Гъуагъом Санкт-Петербург шызэхашэгъэ зэнэкьокъушом шытхьуцлэр кышшыфагъэшшошагъ.

Орэдышъор къапкъырэхъэ

Шыкпашынэм ибзэпсхэр агэ-
жынчыхээ, Гьуагьо Дамири
Паштэ Гупси ижырэ адыгэ
орэдхэр кырагалохэ зыхуькIэ,
лэпэк маьмамэхэр апкырэхьэх,
гукIэ ордышьор кьало, маьзм
зырагьэлэты.

Дунаим шызэлъашлэрэ къэшы-
кло ансамблэу «Налмэсым»
иоркестрэ Гьогьо Дамири, Паштэ
Гүпси рагъэблэгъагъэх. КIэлэ-

бээмкӓ егъэджакӓхуэ Шхъэбэ-
цэ Маринэ, Къэлэшъэо Аидэ,
къэшъуакӓхэр зыгъэсэрэ Сихъу
Иннэ, пщынэм ишъэфхэр языгъэ-
шлэрэ пщынаоу Гъукӓлӓ Батыр,
музыкӓм итеорие языгъэхьырэ
Бахтинэ Зарэт, шыкӓлпщынаохэм
якӓлӓегъаджэу Гъукӓ Замудин,
нэмыкӓхэм ялофшлагъэ зэфӓпхы-
сыжымэ, шӓпхъэ гънэафӓгъэхэм
адырагъаштӓзэ егъэджэныр зэрэ-
зэхӓцэрэм уасэ фӓошлӓ.

Ижгырэ адыгэ ордэхуэ Саусэ-рыкъо, Шэбатныкъо, нэмыкхэм афэгъэхьыгэхэр Чэсэбий Тэмарэ клэлэеджаклэхэм арегъашэ.

Гьүклэ Замудин шыкълэпщынэм
игъэфедаклэ кыфилуатэзэ, пэсэ-
рэ шыкълэпщынаохэу Клык! Ас-
лъанбэч, Нэгъуцу Индрысэ, Мэ-
рэтыкьо Аслъан, Лъэцэрыкьо
Хьарунэ, нэмыкълхэм лъэпкэ ис-
куствэм лъэужу кышагъэна-
гъэм еджаклохэр щегъэгъуазэх.
Непэрэ шыкълэ-псэуклэмрэ

Нэклүбгьор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТІЛЪ Нурбий.

**Зэхэзышаггэр
ыкИ кыдэзы-
гэжкырэр:**
Адыгэ Республикэм
лэпкэ ИофхэмкIэ,
IэкIыб кэралхэм ащы-
псэурэ тилгэпкэ-
ггухэм адырIэ зэпхы-
ныггэхэмкIэ ыкИ
кэрбар жуггэм
иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр:
ур. Крестьянскэр, 236

**Редакциер зыдэ-
щылэр:**
385000,
кь. Мыекьуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм
кьаихырэр А4-кIэ
заджэхэрэ тхьапэхэу
зипчьагъэкIэ 5-м
емыхъухэрэр ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлъэу, шрифтыр
12-м нахь цIыкIунэу
щытэп. Мы шапхъэ-
хэм адимыштэрэ
тхыгъэхэр редакцием
зэкIегъэкIожьых.

**E-mail: [adygvoice@
mail.ru](mailto:adygvoice@mail.ru)**

Зышшаушыхыатыгъэр:
Урысые Федерацием
хэутын ЮфхэмкІэ, теле-
радиоқыэтын-
хэмкІэ ыкіи зэлы-
ІэсыкІэ амалхэмкІэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыпылэ гъэлары-
шпапІ, зэраушыхыатыгъэ
номеры
ПИ №ТУ23-00916

Зышыхаутырэр
ООО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекьуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэвхмэл
пчяагээр
4300
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 1631

Хэутыным узшы-
кЭтхэнэу шыт уахьтэр
Сыхьатыр
18.00
ЗышкЭтхэгэхэ
уахьтэр
Сыхьатыр
18.00

Редактор
шъхьаIэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор шъхьаІэм
игуадзэр
МэщІэкьо
С. А.

ПшъэдэкIыжъ
зыхьырэ секретары
ЖакIэмыкъо
А. З.